

TÄNA ESI- ETENDUB «LEND»

Leili Tammel (Tüdruk).

Oktoobris 1982 hakkas Eino Tamberg kirjutama ooperit bulgaaria kirjaniku Pavel Vežinovi jutustuse «Barjäär» ainetel, mis ilmus mõni aasta tagasi «Loomingu» Raamatukoogus». Meil on linastunud ka samanimeline film.

Ooper valmis väga kiiresti — selle aasta kevadeks, ja sügisel alustasid rollide õppimist Leili Tammel ja Marika Eensalu Tüdrukuna, Ivo Kuus ja Tarmo Siid Heliloojana, Ervin Kärvet ja Teo Maiste Arstina.

Lugu Tüdrukust, kes oskab lennata, tundub ooperi jaoks esimesel pilgul võib-olla ebatavaline — juba kas või lavalise teostuse mõttes. Kuid loona, mis mingitpidi peaks igaüht puudutama, aga samas ometi ei luba ennast üksipulgi ära seletada, oma hapruses alasti kiskuda, on ta üllatavalt kooskõlas muusika olemusega üldse.

Ent juba barokk-kunstist peale on kuulajat harjutatud tarbega muusikast programmi otsida, ooperist aga eriti. Sellest siis ka saatesõnad tänasele esietendusele «Estonia» teatris. Kõnelda põhilisest iga looja lennu nägemisest.

ARVO VALTON, libretist:

Mehel, kes kamandab patsiente haiglas ja tuleb sellega hästi toime, võib tekkida illusioon, et ta suudab kogu maailma suunata õnne teele. Ta saadab inimkonda õpetama oma saadiku, kellel teab olevat erilisi võimeid. Aga inimkond, ka tema parimate esindajate näol, ei taha, ei julge pakutavat omaks teha. Saadikut huvitab vähe lähetaja eksperiment, tema nõutab maailmast enesele õnne inimliku armastuse näol. Ta leiab, et pole mõtet elada, kui ei taheta vastu võtta seda, mis on temas parimat.

Katsealune, väljavõlitu — helilooja — on vahest meie ise: see, kes tajub, et on olemas midagi erilist tema ja kõikide jaoks, ta igatsus selle järele on selgeimaks tõestuseks, aga ta ei sõanda ise eriliseks saada, ei julge lahti

rebida niite oma tavalisest keskkonnast. Selline on üks võimalik seletus loole. Nimelt VÕIMALIK seletus, sest tegemist on kunstiga, järelikult pole kõik asjad üheselt ärasetatavad, vaid säilib saladus, mida annab mitmeti mõtestada.

EINO TAMBERG, muusika autor:

Olla maailmale avari.

Omada ka täiskasvanuna piisavalt lapsemeelsust, et eneseunustusest innustuda mängust (mis on ju tegelikult looming).

Ära tunda imet, ära tunda suurt õnne, suurt armastust (mis ju tegelikult ongi ime), kui ta ligidal on, ja mitte hirmu tunda selle suuruse ees.

Leida jõudu barjääri murdmiseks endas, enda ületamiseks, endast möödaminemiseks.

Ja kui me siiski seda ei suuda, siis kannatada selle pärast nii tugevasti, et see kannatus meid kõrgemale tasandile viiks, et me paremaks muutuksime.

MAI MURDMAA,

lavastaja ja koreograaf:

Minu jaoks on see etendus kutse headusele, teineteise mõistmisele. See teos kutsub inimest olema vaba eelarvamustest, rutiinist, andma lennuvabadust inimvaimule.

Lavastajana sain ebatavalise ülesande: töötada kahes eri liinis korraga, ooperilavastajana ja koreograafina. Mõlemad liinid täiendavad teineteist ja avardavad üldistuse astet.

Ballett täiendab lavastuses ooperilauljate esinemist n.-õ. teise plaanina üsna mitmes stseenis. Lemme Järvi, Saima Kranig. Larissa Sintsova, Janis Garancis ja Jevgeni Kirejev tantsivad Tüdruku ja Helilooja paralleelosi. Suured ülesanded on ka koorian-

sambliil täita elu tiivutute igitar-kade rollis (koormeister Anne Dorbek).

Teater omas mikromaailmas peegeldab neidsamu probleeme, mis täna «Lennus» lavalejõudmist ootavad. Seal, kus tehakse kunsti, on paratamatult ka rutiin: on plaanid, tähtjad, on kiirustamise sund silmitsi tegijate mure, tööohina ja vastutusega.

PEETER LILJE, dirigent:

Tahaks väga loota, et...

... esietendusest jäänud viimasel nädalal kõik osatäitjad ja kollektiivid vabanevad prooviaja nappusest tekkinud üleaurusest pingest;

... me kõik suudaksime anda oma parima algupärandid publiku, selle kõige rangema kriitiku ette tuues;

... Tarmo Sillal, kes Ivo Kuuse haigestumise tõttu praegu tegelikult üksinda Helilooja rollis, hääleaparaat väsitavatele peaproovidele vastu paneks;

... «Estonia» jõuaks kord võimalusest, kus (eriti esmaettekandele tuleva) kunstiteose küpsemiseks oleks piisavalt aega.

MARI-LIIS KÜLA, kunstnik:

Töö põneva algupärandiga on alati risk. Seda eriti, kui taotluseks pole traditsioonilist olustikuline lahendus (mis võrnatult lihtsam), vaid nägemuslik meeleolude vormimine. On rõõm selliste koostööpakkumiste üle. Nii kaalukate ettevõtmiste puhul ei tohiks vaid ahendada kogu terviku õnnestumise võimalusi liihikese teostusperioodiga. Ka suurte vormide puhul teeb kunstist kunsti filigranviimistlus.

«Lend» jõuab lavale hooajal, mil Eesti ooper sai 55-aastaseks. 1928. a. esietendus samas teatris Evald Aava «Vikerlased».

VILMA PAALMA
lisakommentaariid